

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ**

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

**МАТЕРІАЛИ V ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ,
АСПРАНТІВ, ВИКЛАДАЧІВ ТА СПІВРОБІТНИКІВ**

(Суми, 20-21 квітня 2017 року)

**Суми
2017**

третє, на противагу романтичному образу козацьких першовитоків українського народу Грушевський «заглибив» українську історію в києворуські часи і навіть далі. Тут варто нагадати, що до складових такого виду колективної ідентичності як національна входить і усвідомлення її представниками своєї єдності в часі, а це і є національна історія. Отже, виходить так, що, ставши складовою української національної свідомості, історіографічні ідеї Грушевського «працювали» на трансформацію української етнографічної маси в модерну політичну націю.

Використана література

1. Грушевський М. Звичайна схема «русскої» історії і справа раціонального укладу історії східного слов'янства // Статті по славяноведенню. Сборник Российской императорской академии наук. – СПб., 1904. – Вып. I. – С. 298-304.
2. Грушевський М. Вступний виклад з історії Руси, виголошений у Львівському університеті 30 вересня 1894 р. // Записки Наукового товариства ім. Шевченка у Львові. – Львів, 1894. – Т. 4. – С. 140-150.

ФІЗИКА ТА МЕТАФІЗИКА СМЕРТІ

Івченко Анастасія, *студентка групи ПС-401*
(*Сумський державний університет*),
Синах А.О., *доц. кафедри філософії*
(*Сумський державний університет*)

Більшість людей вірить у життя після смерті. Це вигідно, адже людській свідомості важко змиритися з тим, що колись її не стане.

На відміну від реального життя, інший світ має ряд переваг. Більшість вірувань свідчить про те, що загробний світ є справедливим, чого часом не вистачає реальному. Інше, краще життя врівноважує реальність. Спостерігаючи за бідами і несправедливостями земного життя, люди вірять у те, що настане час і все це зло зникне.

В іншому світі на людей чекає винагорода за краще життя, цей факт є неабияким стимулом. Наприклад, якби скандинавські племена не вірили в існування Валгалли, то навряд їх чоловіки так затято бились у бою в надії показати себе якомога кращими воїнами. Адже Один відбирав у своє царство лише найкращих. Чи, наприклад, якби

індуси не вірили у карму та мокшу, а буддисти в нірвану, то навряд присвячували своє життя саморозвитку.

Люди вірять в життя після смерті, адже дуже часто ця думка є нав'язаною. Сучасна наука може пояснити не все. Часто люди вірять чужим розповідям, які не мають під собою ніякого підґрунтя. Адже легше повірити в тунель зі світлом вкінці, в янголів чи примарний рай, ніж у остаточну і безповоротну смерть.

Ще однією причиною, чому люди вірять у життя після смерті є те, що будь-який народ світу, будь-яка національність, будь-яка релігія у будь-які часи говорила про безсмертя у тій чи іншій формі. Давні слов'яни вірили у Вирій, індуси – у реінкарнацію, християни – у вічну душу тощо.

Святе Писання говорить про те, що Бог є безсмертним і він створив людей по своїй подобі, а смерть – це лише покарання за гріхи, що були скоєні на початку часів. Писання дає віруючим людям надію, що, якщо вони вестимуть праведне життя, то Бог пробачить і вони зможуть повернутись у Боже Царство, де панує мир і спокій.

На сьогодні, майже кожен знає історію Ісуса. Більшість людей поважає його, вірять його приписам і настановам, тому для таких людей немає причин вважати Рай ілюзією, адже саме Ісус говорить про існування кращого світу і безсмертної душі: «І не лякайтесь тих, хто тіло вбиває, а душі вбити не може; але бійтесь більше того, хто може й душу, і тіло вам занепасти в геєнні» [1, 998].

Віра в інше життя є стимулом стати краще. Думка про інший, справедливий світ породжує віру у те, що, якщо не у цьому, то в хоча б в іншому – винні у злочинах отримують по заслuzі, а страждання невинних обернуться благодаттю.

Віра надає людям сили та хоробрості у боротьбі зі злом, несправедливістю, але часто ця віра приходить зі страхом.

Велика кількість вчених, лікарів, психоаналітиків та філософів звертались до теми смерті, її впливу на людей. Відомий психіатр Зигмунд Фрейд вважав, що кожна людина має у собі жагу до життя та жагу до смерті, які постійно змагаються. Жага смерті – це несвідоме прагнення до повернення у неорганічний стан, до саморуйнування. Доказом наявності цих двох протилежних сил є те, що в організмі щохвилини відбуваються руйнування і утворення чогось нового.

В організм людей похилого віку переважають деструктивні процеси, катаболізм, коли потрібні речовини починають синтезуватися у меншій мірі, а переважна більшість процесів є

анаболічними. Для таких людей характерний занепад сил, фізична слабкість, при цьому розумова діяльність зберігається. Це є причиною психологічного пригнічення, адже людина не може вести таке ж активне життя, як раніше, починає згадувати юність, молодість, друзів, яких вже, можливо, немає.

«Озираючись у минуле, вивчаючи давні культури і народи, ми знаходимо, що смерть завжди була для людини огидною – і, схоже, залишиться такою в майбутньому. З точки зору психіатра це цілком зрозуміло, і, вірогідно, краще за все пояснюється основоположним уявленням про те, що наша підсвідомість вважає власну смерть цілком неможливою. Вона, підсвідомість, просто не в силах уявити собі припинення свого існування на землі. Якщо нашому життю і суджено обірватися, то така гибель незмінно приписується якомусь злонамірному втручанню з боку. Говорячи простіше, наша підсвідомість в кращому випадку здатна допустити, що нас вб'ють, але смерть з природних причин чи від старості залишається незбагненою. Таким чином, смерть асоціюється у людей зі злодійством, лякаючою несподіванкою, чимось таким, що саме по собі закликає до відплати та покарання» [2, 26], – говорить американський психолог Елізабет Кюблер-Росс в своїй книзі «Про смерть і вмирання».

Більшість людей боїться смерті, проте, в людській свідомості, є відчуття, емоції, які значно сильніші за неї. Так, Ф. Бекон говорив: «Помста торжествує над смертю; любов її зневажає; честь її закликає; горе шукає в ній прихистку; страх її передбачає» [3, 411].

Помста, дійсно є вищою за смерть, оскільки, засліплені помстою, люди зневажають смерть. Яскравим прикладом може бути кровна помста, коли вбивством відповідають на вбивство. Такий вид помсти міг призвести до винищення цілих кланів людей. Ковна помста була поширеною у Київській Русі. На згадку приходить розповідь про княгиню Ольгу, яка винищила поселення древлян, бо ті жорстоко вбили її чоловіка.

Любов також сильніша за смерть. Ми маємо безліч історій часів Другої світової війни, коли люди незважаючи на біль, сльози, страх, поверталися додому, бо знали, що на них чекають.

Горе і відчай навпаки відбирають жагу до життя. Одні й ті самі переживання по-різному впливають на ставлення до смерті. Наприклад, убита горем, що викликана смертю дитини, мати може легко, не задумуючись покінчити життя самогубством. Або, навпаки,

відчуваючи загрозу життю дитини та сама мати здатна на, здавалось, неможливе.

Не зважаючи на всі дослідження, смерть й надалі залишається однією з найбільших таємниць. Вона має важливе значення не лише для особистості, а й для розвитку цілих націй. Прагнення розгадати таємницю смерті змушує людей рухатись вперед, розвиватись, досліджувати природу, знаходити закономірності. Усвідомлення смерті допомагає краще оцінити важливість і складність життя, зрозуміти його цінність. Віра у душу, як запоруку вічного життя, що продовжиться в іншому світі робить людей більш милосердними.

Страх і повага до смерті, віра у загробне життя зробили свій важливий внесок у розвиток людства і ми маємо світ таким, яким він є зараз. Незважаючи на жах, який породжує смерть, люди знайшли в собі сили та емоції, які можуть його подолати: любов та помста – якості, які часто оспівують, бо не можна їх недооцінити.

Смерть завжди буде актуальною і завжди матиме колосальне значення, бо без неї неможливе життя. Життя – це обмежений у часі процес, якби не було смерті, життя не було б життям.

Питання сенсу буття, неодмінно зачіпає і «Що ж таке смерть?», адже якщо смерть – лише перехідний етап, то має бути щось, що буде переходити. Виникають й інші питання: що і куди переходить? На жаль або на щастя, людство не має відповідей, а лише гіпотези щодо цих питань. Хочеться вірити, що надмірна цікавість людей щодо питання смерті не матиме лихих наслідків.

Література

1. Біблія або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту [Текст]: із мови давньоєврейської й грецької на українську дослівно наново перекладена / пер. Іван Огієнко. – К.: Українське Біблійне Товариство, 2002. – 1159 с.
2. Кюблер-Росс Э. О смерти и умирании / Пер. с англ. – К.: «София», 2001. – 320 с.
3. Мысли и изречения великих. О богах, жизни и смерти / [сост. А.П. Кондрашов]. – М.: РИПОЛ классик, 2011. – 528 с.